

QIZAMIQ KASALLIGI –BELGILARI,YUQISH YO’LLARI,ASORATLARI,DAVOLASH VA TEKSHIRISH USULLARI

Vahobjonova Guljahon

O’rinboyeva Shaxrizoda

Nurmanova Aziza

Egamqulova Zuhra

Toshkent Tibbiyot Akademiyasi 3-bosqich talabalari :

Annotatsiya: *Bu maqolada qizamiq kasalligi haqida ma’lumot ,kasallik sabablari,yuqish yo’llari,alomatlari,qizamiqning atipik turlari,tashxislash ,davolash,oldini olish ,tekshirish usullari haqida ma’lumotlar beriladi*

Qizamiq virusi keltirib chiqaradigan, toshmalı yuqumli kasallik. Havo tomchilari orqali odamdan odamga o’tadigan juda yuqumli infeksiya hisoblanadi. Virusning inkubatsiya davri 10-14 kun. Eng yuqumli davr simptomlar boshlanishidan ikki kun oldin va toshma boshlanganidan to’rt kun o’tgach deb hisoblanadi. O’tgandan so’ng, u umrbod immunitet hosil qiladi

Qizamiq – bu o’tkir yuqumli virusli kasallikdir. Qizamiq yer kurrasida eng keng tarqalgan infeksiya bo’lib, toshma toshadigan va jiddiy asoratlari qoldiradigan yuqumli kasalliklarning eng tez yuqadiganidir.

Agar qizamiq bo’lmagan yoki emlanmagan kishi kasal odam bilan muomala qilsa, qizamiqning yuqish ehtimoli 100 foizga yaqinlashib qoladi. Qizamiq 2,5 yashar bolalarga ham, kattalarga ham yuqadi. Biroq so’nggi yillarda bu kasallikning o’smirlar va kattalarda uchrashi keskin kuchaygan. Yangi tug’ilgan chaqaloqlarda onalaridan o’tgan tug’ma immunitet bo’ladi. Agar ona ilgari qizamiq bilan og’rigan bo’lsa va unda immunitet hosil bo’lgan bo’lsa, bola bir yoshga yetguncha, ayniqsa, ona sutini emayotgan bolalar ona immuniteti bilan himoyalangan bo’ladi. Bunday bolalar qizamiqni oson o’tkazadi va shundan so’ng ularda qizamiqqa qarshi mustahkam immunitet hosil bo’ladi.

Inkubatsion davr

Qizamiq qo’zg’atuvchisi inson organizmiga nafas yo’llarining shilliq qavatlari va ko’rish a’zolari orqali kiradi.

Virus kirganidan uch kun o’tgach, paramiksovirus qon oqimiga o’tadi, limfa tugunlari orqali tarqaladi va taloqda cho’kadi, u yerda inkubatsiya davri davomida (7-17 kun) qon oqimida faol ravishda ko’payadi.

Virusning inkubatsiya davri tugagach, yangi hosil qilingan viruslar butun organizm bo’ylab tarqalib, teri, kon’yuktiva, oshqozon-ichak trakti a’zolari, nafas olish va asab tizimini shikastlaydi.

QIZAMIQNING BELGILARI :

1-3-kunlar orasida: yengil yoki yuqori isitma, quruq yo'tal, burun va ko'zlarda qizarishlar.4-8-kunlar oralig'ida: Yuqori isitma (39°-40 °C). Toshma quloq orqasidan yuzga, so'ngra qo'l va oyoqlarga tarqaladi. Bir muncha vaqt o'tgach, u bir xil tartibda yo'qolishi va o'z o'rnida vaqtinchalik rang o'zgarishini qoldirishi mumkin.Ko'z konyunktivasining (ko'zning oq qismini qoplaydigan membrana) yallig'lanishi paydo bo'lishi mumkin. Ko'zlar yorug'likka sezgir bo'lib qoladi.

QIZAMIQNI OLDINI OLISH

15 oylik bolalarga zaiflashtirilgan jonli virusga qarshi emlashning bir martalik dozasi qo'llaniladi. Oziqlanish yoki immunitet tizimi buzilgan bolalarda 6 oydan keyin yana bir kuchaytiruvchi doza beriladi. Epidemiya davrida 9 oylikdan oshgan barcha bolalarni emlash mumkin. Bunday holda, 15 oy tugagandan so'ng, yana bir kuchaytiruvchi doza beriladi.

QIZAMIQNING ATIPIK SHAKLLARI

Qizamiqning odatiy klinik ko'rinishida barcha xarakterli belgilari saqlanib qolsa, atipik shakllarida alomatlar farq qilishi mumkin, xususan:

Zaiflashgan shakl. Bu kasallikning inkubatsion davrida profilaktik muolajalarini (immunoglobulin, steroid gormonlar kiritish, qon, immunitetli donorlar plazmasi quyish va boshqalar) o'tagan bemorlar uchun xosdir. Bunday holda inkubatsiya muddati 21 kungacha uzayishi mumkin. Bu shaklda alomatlar aniq ifodalanmaydi. Tana harorati normal bo'lishi yoki subfebril darajagacha ko'tarilishi mumkin. Toshma vaqti qisqaradi, shilliq qavatlarda toshmalar mavjud bo'lmaydi, ekzantema oqimtir bo'ladi. Kasallik tezda va asoratlarsiz o'tib ketadi.

Abortiv shakl. Bu shakl odatiy qizamiq infeksiyasi kabi boshlanadi, ammo 2-3 kun o'tgach kasallikning klinik belgilari yo'qoladi. Gipertermiya faqat birinchi kuni sodir bo'ladi, undan keyin harorat normal darajaga qaytadi. Toshma asosan yuz qismida va gavdaning yuqori qismida bo'ladi.

Xira shakl. Bu vaktsinatsiya olgan bemorlar uchun ko'proq xos. Alomatlar aniq ifodalanmaydi, bemor tezda va asoratlarsiz shifo topadi.

Asimptomatik shakl. O'ziga xos alomatlar kuzatilmashligi bilan ajralib turadi va faqat qonni immunoglobulinlar uchun laborotoriya tahlili natijasida aniqlanadi.

Og'irlashgan shakl kamdan-kam uchraydi. Organizmning kuchli intoksikatsiyasi, gemorragik sindrom bilan kechadi, ko'pincha kattalar uchun xos sanaladi.

TASHXISLASH

Ko'pgina hollarda qizamiq infeksiyasining aniq klinik ko'rinishi mavjudligi vizual ko'rikdan keyinoq tashxis qo'yish imkonini beradi. Biroq, kasallikning dastlabki bosqichlarida, yengil yoki atipik shaklida, shuningdek boshqa infeksiya qo'shilishida toshma toshishi o'xshash bo'lgan skarlatina, qizilcha va infeksiyon eritema kabi kasalliklarda differentsion tashxis talab etilishi mumkin.

Laboratoriya diagnostikasida virusologik va serologik usullar qo'llaniladi:

Virusologik usulda o'rganish uchun material buruh-halqum surtmasi, ko'z ajralmalari, peshob sanaladi. Biologik materialda virus mavjudligini aniqlash uchun immunoflyuorestsent, faza-kontrast va flyuorestsent mikroskopiya amalga oshiriladi.

Serologik usulda agglyutinatsiya reaksiyasini, komplement bog'lanishi va boshqalarga murojaat qilinadi. Tahlil ikki marta amalga oshiriladi: kasallikning boshida va ikki haftadan so'ng. Antitana titrinining 4 yoki undan ortiq martaga oshishi qizamiqqa tashxis qo'yish mezoni sifatida xizmat qiladi.

Qo'shimcha tadqiqotlar kasallikning rivojlanish xususiyati va asoratlar yuzaga kelishini aniqlashga imkon beradi. Ko'pincha terapiyani nazorat qilish va tuzatish uchun siydik tahlili buyuriladi. Agar kasallikning asorati sifatida o'pka yallig'lanishiga shubha qilinadigan bo'lsa, ko'krak qafasi a'zolarining rentgenologik tekshiruvi talab qilinadi.

QIZAMIQNI DAVOLASH

Bugungi kunda aynan paramiksovirusga qarshi kurashga qaratilgan o'ziga xos terapiya mavjud emas. Davolash alomatlar jiddiyligini kamaytirish, asoratlarning oldini olish yoki tuzatishga asoslangan bo'ladi.

Bemorni 10 kun davomida izolyatsiya qilish lozim.

Harorat pasayguncha yotoqda dam olish kerak.

Qizamiq bilan kasallangan bola bilan aloqada bo'lgan odamlarga (masalan, oila a'zolariga) gamma-globulin yuborish orqali kasallikning oldini olish yoki kasallikning kechishini yengillashtirish mumkin

Shikoyatlar uchun davolash qo'llaniladi. Og'riq qoldiruvchi vositalar, antipiretik va yo'tal siroplaridan foydalanish mumkin.

Bakteriyalar tufayli asoratlar rivojlanmasa, antibiotik davolash muolajasi o'tkazilmasligi kerak.

Kasallik boshlangach, dastlabki 7-10 kun davomida yotoq tartibga amal qilish, sut-sabzavotli parhezga rioya etish katta ahamiyatga ega. Taomnomadan achchiq, yog'li, qovurilgan, oshqozon-ichak traktining shilliq qavatini qo'zgatish xususiyatiga ega boshqa mahsulotlar chiqarib tashlanadi.

Bemorda isitma, tez-tez hojat chiqarish, ich ketishi inobatga olinsa, yetarli miqdorda suyuqlik ichish muhim o'rin tutadi. Zarurat tug'ilganda elektrolitli eritmalardan foydalaniladi.

A vitamini yetishmovchiligi bo'lgan bemorlarda kasallik sezilarli darajada og'irroq kechishi ma'lum. Shuning uchun mono- yoki multivitamin buyurilishi qizamiqni davolashning bir qismi sanaladi